

Kinderen van de Revolutie

BRON: www.literairnederland.nl, 1 maart 2016

Door: Joost van der Vleuten

De glasblazers is een waar gebeurde historische roman van Daphne du Maurier over de lotgevallen van haar bloed-eigen Franse voorouders tijdens de Franse Revolutie. Een weldoortimmerde roman over glasblazers die zich omhoog werken van ambachtslieden tot industriëlen, maar door de Franse revolutie omver worden geblazen. Naar de vorm een verdediging van het literaire ambacht tegen de avant-garde, naar de inhoud een waarschuwing tegen de woelige geest van de jaren zestig van de twintigste eeuw.

Ambacht en avant-garde

Het is welhaast ironisch dat *De glasblazers* werd herdrukt in de reeks Kritische Klassieken van uitgeverij Schokland. Het perspectief op de Franse revolutie is eerder conservatief dan 'kritisch'. Je zou ook kunnen zeggen dat het kritische vooral zit in het gekozen perspectief: de hoofdstedelijke revolutionaire giganten Marat, Robespierre en de Duc d'Orleans zijn achtergrondfiguren in het leven van de plattelandse glasblazersfamilie Busson. En de grote gebeurtenissen, van de eed op de Kaatsbaan en de bestorming van de Bastille tot en met de onthoofding van Marie-Antoinette dringen met grote vertraging en sterk vertekend door tot de levens van de hoofdpersonen. De roman is eerder revolutiekritisch dan maatschappijkritisch, zou je kunnen zeggen. De revolutie vindt zijn gerechtvaardigde oorsprong in reële sociale problemen en begint met nobele motieven en ideologische bevoegenheid, maar ontspoord dan in een chaotische reeks bloeddorstige plundertochten. Menselijke waardigheid en maatschappelijke orde legen het af tegen wraak- en hebzucht. *De glasblazers* is dan ook te lezen als een anti-revolutionaire waarschuwing tegen de geest-des-tijds van een schrijfter die de politieke en sociale woelingen van de 20e eeuw afkeurend bezag. Iets dergelijks kun je zeggen over constructie en vorm: het is een staaltje vertellersvakmanschap in een tijd die het ambacht verruilde voor avant gardisme.

Muiterij en maîtresses

Het echtpaar Busson runt een glasblazerij die ze pachten van een adellijke familie. Ze zijn streng maar rechtvaardig, met hart voor de gemeenschap van geschoolde en loslopende arbeiders (van meester-glasblazers tot houtskoolbranders), die rond de glasblazerij wonen. Een minimaatschappij waarin het leven geordend is volgens de ongeschreven regels van het feodale en het gildenstelsel. Twee zoons, Robert en Michel ontwikkelen zich tot meester-glasblazer, en nummer drie, Pierre, wordt na wat koloniale avonturen sociaal bevlogen advocaat. Robert vestigt zich in Parijs en bouwt een klandizie op onder de elite, terwijl Michel hardnekkig voortwerkt in de voetsporen van zijn vader, als pachter van een glasblazerij. Pierre wordt in zijn advocatenpraktijk geconfronteerd met de noden van het volk en de oneerlijkheid van de bestaande praktijken voor de opkomende kleinburgerij. De nieuwe gewone mensen, zeg maar. Dan spoelt de revolutie over hen heen. In de geschiedenisboekjes klinkt dat allemaal nog best heroïsch, hoewel je daaruit toch ook leerde dat de guillotine overuren maakte en dat woord 'terreur' in die tijd zijn hedendaagse betekenis kreeg. Maar de zege-ningen op langere termijn zijn hier ver te zoeken en wat overblijft is de chaos en *collateral damage* in het toender-tijdse hier en nu. En die is niet gering. Eerst de paniekzaai-erij en muiterij op het platteland, waarbij de adel wordt verdreven en de geestelijkheid zijn landerijen in moet leveren. Onvermijdelijk gevolgd door gehamster en geplunder door verarmde arbeidersgezinnen. Die zijn koud met hun gejatte zilverwerk en damast terugge-keerd naar hun huisjes, of een contrarevolutie van uitge-weken adel, maîtresses en royalistische boeren uit de Ven-dée neemt, gewapend met degens, zilverbeslagen pisto-len en dorsvlegels bezit van steden en dorpen en laat die na een dag of wat kaalgeroofd achter. Pas na een halve generatie wonden likken, puin ruimen en rouwverwer-king kan het leven weer min of meer zijn gewone gange-tje hernemen.

Reconstructie en inventie

Dat uiteindelijk miljoenen kansarme lieden een stuk be-tere uitgangspositie kregen in het leven dan voorheen

krijgt Du Maurier niet uit haar pen. Ze weet wel een overtuigend beeld te geven van de onvermijdelijkheid waarmee iedere revolutie de eigen kinderen verslindt. Minpuntje: het boek is dermate geschiedkundig verantwoord en zorgvuldig in elkaar gestoken, dat historisch spektakel en psychologisch drama er onder leiden. Teveel (re)constructie en wat weinig inventie. Het maakt van *De glasblazers* vooral een interessant boek. Eigenlijk is het wachten tot de producenten van *Downtown Abbey*, *Madmen* en *The Hunger Games* *De glasblazers* als basis nemen voor een revolutionaire HBO-serie die een seizoen of 4 omspant. Grootheden als Alfred Hitchcock (*Birds en Rebecca*) en Nicholas Roeg (*Don't look now*) verfilmden al andere romans van Du Maurier, dus het zou moeten kunnen.